

The opinions of Turkish teachers on teaching methods and techniques*

A.Seda SARACALOĞLU† Nuri KARASAKALOĞLU‡

ABSTRACT. The main purpose of the study is evaluation of methods and techniques that Turkish teachers use during learning and teaching process according to their own perceptions. Qualitative research method and half structured interview technique was used in the study. The sample of the study consisted of 13 Turkish teachers, working in primary schools in the centre of Aydın. During sample gathering process, teachers were acknowledged about the research and only the volunteer teachers attended to the study. During the interviews, recorder was not used; notes were taken by the researcher instead. Half structured interview form used in the study was prepared by the research team. The form was made up of 6 questions and each interview lasted approximately 20 minutes. The data, gained from the interviews was analysed by content analysis. According to the qualitative findings, methods and techniques which Turkish teachers feel comfortable with were narration with a sample text, discussion, question and answer, brain storming and drama. Teachers expressed that they took advantage of these methods and techniques frequently. In addition, they said that while deciding which techniques and methods to be used, they took into consideration the content. Especially for the content of Turkish lesson, they stated that during reading and writing teaching process they prefer methods with improving oral and written expression; for grammar subjects they preferred to use more teacher centred methods. And also teachers indicated that when they come across a position that their students have difficulty with understanding, they prefer to explain the subject again. Because of the crowded classes and other lack of physical capacity problems, they stated that they avoid student centred methods and techniques.

Key Words: Turkish teacher, teaching, method and technique, qualitative research

SUMMARY

Purpose and Significance: Especially in primary education, when it is taken into account that all the courses are the foundation of Turkish teaching, especially Turkish teachers and all teachers involved in the education system from the first stages have great responsibility. In this context, a student whose frame of mind and interpretation skill develops by receiving native language competence, who gains delicacy of feeling and appreciation, who improves his identity by perceiving national and universal cultural richness will succeed greatly other classes too (Sever, 2000). The main purpose of the study is to investigate the Turkish teachers' perspectives on methods and techniques that they use while teaching.

Methods: The study is designed as a qualitative research because it is aimed at taking primary school Turkish teachers' opinions about teaching strategies, methods and techniques. The universe of the study is composed of Turkish teachers who work in primary schools in the centre of Aydın. Easily accessible sampling method is used for forming the study group. After determined 6 schools from the lower, middle and upper socio-economic level, the aim of this study is described to Turkish teachers working in these schools. A total of 13 volunteer Turkish teachers were interviewed. Semi-structured interview form which is aimed at determining the level of knowledge and awareness of the methods and techniques on the courses of Turkish teachers working in primary schools was prepared. The final form which was shaped by being taken opinions of five instructors working in Curriculum and Instruction department consists of total 6 questions. Audio recording device was not used during the interviews; the researchers recorded them by taking notes. For the analysis of the data obtained in this research, the content analysis, which is one of the qualitative data analysis methods, was used.

Results: In terms of decision making process about methods-techniques used in the course, when teachers' views are examined, it's seen that 7 of Turkish teachers decided the techniques and methods

* Some parts of this research was presented in 2nd International Turkish as a World Language Symposium. This paper was reviewed EĞF-04001 Project which was supported by Department of Scientific Research Projects of Adnan Menderes University.

† Prof. Dr. A. Seda SARACALOĞLU, Adnan Menderes University, sedasaracal@gmail.com

‡ Asist. Prof. Dr. Nuri KARASAKALOĞLU, Adnan Menderes University, nkarasakaloglu@adu.edu.tr

according to the subject. It's seen that during teaching reading and writing skills, teachers preferred oral and written expression developing methods and for grammar issues, they mostly preferred teacher-centered methods. It's seen that Turkish teachers often used methods and techniques such as sample text description, discussion, question-answer, brainstorming and drama. When teachers' perceptions are examined in general, it can be considered that teachers feel more comfortable and competent themselves while using these methods and techniques. It is observed that Turkish teachers did not mention about only one method or technique when they are asked which method/technique is the most convenient during learning/teaching process.

Discussion and Conclusion: In general, the findings of the study showed that during the implementation of Turkish lesson program, teachers decide the methods/techniques according to curriculum content. When teachers' views are investigated during decision period, in terms of deciding which methods/techniques to be used in teaching lessons, it is observed that content is effective. In addition, teachers pay attention to classroom atmosphere and class level for the selection of methods and techniques. It's observed that, while teaching their lessons, Turkish teachers preferred drama, discussion, question-answer and narrative methods as to the most convenient methods in general. In the light of these results, it is recommended that in-service training programs to basically distinguish the concepts of method and techniques should be prepared, Turkish course which is aimed at developing primary school students' reading-comprehension, grammar and composition skills hours should be increased, and also the classes should be developed in terms of hardware for more effective use of the methods and techniques.

Türkçe Öğretmenlerinin Öğretimde Kullandıkları Yöntem ve Tekniklere İlişkin Görüşleri[§]

A. Seda SARACALOĞLU** Nuri KARASAKALOĞLU††

ÖZ. Bu araştırmanın temel amacı Türkçe dersi öğretmenlerinin öğrenme öğretme sürecinde kullandıkları yöntem ve tekniklerin kendi algıları doğrultusunda değerlendirilmesidir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Aydın ili merkezindeki ilköğretim okullarında çalışan 13 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubunun oluşturulması sırasında öğretmenlere araştırma amacı belirtilmiş; gönüllü olanlar çalışma grubuna alınmıştır. Görüşmeler sırasında ses kayıt cihazı kullanılmamış, araştırmacılar tarafından notlar alınmıştır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırma ekibi tarafından hazırlanmıştır. Formda altı soru bulunurken her bir görüşme yaklaşık 20 dakika sürmüştür. Görüşmelerde elde edilen veriler üzerinde içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucu elde edilen nitel bulgulara göre, Türkçe öğretmenlerinin kendilerini en rahat hissettikleri yöntem ve teknikler; örnek metinle anlatma, tartışma, soru-yanıt, beyin fırtınası ve dramadır. Öğretmenler bu yöntem ve tekniklerden sıklıkla yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Buna ek olarak öğretmenler kullanılabilecek yöntem ve tekniğe karar verirken konu içeriğini temel aldıklarını belirtmişlerdir. Özellikle Türkçe dersinin içeriği gereği okuma ve yazma becerilerinin öğretimi sürecinde, sözlü ve yazılı anlatımı geliştirici yöntemleri, dilbilgisi konularında ise öğretmen merkezli yöntemleri daha fazla kullandıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, öğrencilerin kavrayamadığı bir durumla karşılaştıklarında tekrar anlatma yoluna gittiklerini, sınıfların kalabalık olması ve diğer fiziksel olanaksızlıklar nedeni ile de öğrenci merkezli bazı yöntem ve teknikleri kullanmaktan kaçındıklarını dile getirmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretmeni, öğretim, yöntem ve teknik, nitel araştırma.

[§] Bu çalışmanın bir kısmı II. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur. Bu bildiri, Adnan Menderes Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Proje Daire Başkanlığı tarafından desteklenen EĞF-04001 no'lu projenin bir bölümünden derlenmiştir.

** Prof. Dr., Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, sedasaracal@gmail.com

†† Yrd. Doç. Dr., Nuri KARASAKALOĞLU, Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi, nkarasakaloglu@adu.edu.tr

GİRİŞ

Strateji, hedeflere ulaşmayı sağlayan ve yöntem seçimine yön veren genel bir yaklaşımdır (Saracaloğlu, 2003). Schmeck (1988) strateji kavramını, bilgi işleme etkinlikleri grubu olarak açıklamaktadır (Karakış, 2006). Snowman (1986)'a göre ise, "strateji" kavramı, hangi yöntem, teknik ve taktiklerin işe koşulacağını belirleyicisidir. Öğretme/ öğretim stratejileri ve bu strateji çerçevesinde seçilen yöntem, teknik ve taktikler öğrenme-öğretme süreçlerinin en kritik değişkenlerinden birisidir. Bu bağlamda; öğretmenlerin uyguladıkları strateji ya da stratejilere uygun yöntem, teknik ve taktikleri seçmesi öğretimin etkili olması açısından oldukça önemlidir (Saracaloğlu, Yenice, Karasakaloğlu ve Gencil, 2008).

Yöntem ise bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yol (Demirel, 2004: 72) olarak tanımlanırken, Tan (2007) yöntemi, aynı hedefi gerçekleştirmek üzere, birçok tekniğin bütünlük oluşturacak şekilde bir arada sunulması olarak ifade etmektedir. Bunun yanı sıra yöntem; öğretim yaşantılarının hazırlanması, desteklenmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarında sistematize edilmiş, düzenli yaklaşımlar (Aydın, 2003) olarak tanımlandığı gibi, belli teknik ve araçların kullanıldığı hedefe ulaşma yolu (Snowman, 1986), bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yol (Oğuzkan, 1981) öğretme-öğrenme süreçlerini takdimde kullanılan sistemli bir plan (Demirel ve Ün, 1987) olarak da betimlenmektedir.

Öğretme stratejileri, "nasıl öğretilim?" sorusuna yanıt aramak için uygun yöntem ve tekniklerin seçilmesine öncülük etmektedir. Bu yollardan bazıları öğretmen merkezli, bazıları ise öğrenci merkezlidir. Stratejiler, öğretim hedeflerine ulaşılmasını kolaylaştırmada kullanılmaktadır. Çünkü özelde kullanılan yöntem-teknik ve araçlar tamamıyla bu strateji içerisinde işlev görmektedir. Hedeflerin özelliklerine uygun olarak öğretmen, öğrencilerin bağımsız çalışmalarını isteyebileceği gibi, sınıfı küçük gruplara ayırabilir ya da bütün sınıfın katılımını sağlayan etkinlikler planlayabilir (Tan, 2007). Tok (2007)'a göre; öğretim stratejisi, yöntem ve teknikleri seçerken, öğrencinin zekâ alanları, öğrenme stilleri, algılama biçimleri, hazırbulunuşluğu, ulaşılacak hedefler, öğrenilecek içerik, zaman, fiziksel ve ekonomik olanaklar, sınıf mevcudu ve öğretmen özellikleri göz önüne alınmalıdır. Saracaloğlu (2003)'na göre yöntem, hedefleri gerçekleştirmek amacıyla teknikleri, içeriği, araç-gereçleri belirleyen öğretme yoludur. Teknik ise, öğretim materyallerini sunmada ve öğretim etkinliklerini yapılandırma izlenen özel bir yoldur. Buna göre; öğretimin hedeflerine ulaşmayı sağlayan yollara öğretim yöntemi, yöntemin uygulama biçimine teknik adı verilmektedir.

Yöntemler, eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesinde ve eğitim durumlarının düzenlenmesinde çok önemli bir yere sahiptir (Bilen, 1990). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin hedefe, konuya ve duruma uygun öğretim yöntem ve tekniklerini seçmesi, öğrencinin ilgisini, katılımını ve sınıf içi başarısını arttırmaktadır. (Şahin, 2004). Bu durumda, yapılandırmacı öğretmen olabilmek için hem programın planlaması hem de öğretim yöntemlerinin sürekli analizinin yapılması gereklidir (Saylan ve Yurdakul, 2005). Başka bir anlatımla, bir öğretimde bulunması gereken kritik niteliklerden birisi, öğretim yöntem ve tekniklerini etkili olarak kullanabilmesidir. Demirel (2003)'in de vurguladığı gibi, öğretiminin etkili olabilmesi için derslerde tek bir yöntem ya da teknik değil birden çok yöntem kullanmaya önem verilmelidir. Bu bağlamda, öğretmenler öğrenme-öğretme sürecinde farklı yöntem ve tekniklere yer vermelidir. Öğretmenlerin bir ders saati içinde çeşitli yöntem ve teknikleri kullanması durumunda, öğrencilerin derse yönelik ilgileri ve öğrenme heyecanları artacaktır (Saracaloğlu, 2003). Özellikle Türkçe programında yer alan hedeflerin gerçekleşmesi ve programda öngörülen bilgi, beceri ve tutumların öğrencilere etkili bir biçimde kazandırılabilmesi için Türkçe öğretmenlerinin yöntem zenginliğine sahip olması gerekir (Demirel, 2003).

Öğretmenin öğretme yeteneği kapsamında ele alınan öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma becerisinin, öğretimin etkililiği açısından önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir. Bu çerçevede öğretmenin konuyu öğretmesinde amaçlara ulaşmak için seçeceği öğretim yöntem ve teknikleri, konulara, öğrencilerin yaşlarına, ön öğrenmelerine, beklentilerine, ilgilerine, derse yönelik tutumlarına uygun olmalı, öğrencileri eleştirel ve yaratıcı düşünmeye, araştırmaya yönlendirmelidir. Ayrıca öğretmenin belirlediği bu yöntem ve tekniklere ait etkinlikler planlı bir şekilde uygulanmalıdır. Eğer öğrenme-öğretme süreci planlandığı gibi gerçekleşmiyorsa, bu süreçte kullanılan yöntem ve teknikler

yeniden gözden geçirilmeli gerekirse değiştirilip yenileri uygulanmalıdır (Aydede, Çağlayan, Matyar, ve Gülnaz, 2005).

Bu durumda, öğrencilere eğitim programında öngörülen hedef davranışları kazandırmaya çalışmak, belirlenen öğrenme hedefleri doğrultusunda, öğrenci ve öğrenme süreci özelliklerine uygun olarak dışsal olayları seçmek, düzenlemek, uygulamak ve denetlemek, yani etkili bir öğretim ortamı düzenleyerek öğrenmeyi sağlamak (Senemoğlu, 2007; Erden, 1995) öğretmenin temel amacı ve görevidir.

Öğrenmenin gerçekleşmesi, etkili bir iletişimin varlığına, etkili bir iletişimin varlığı ise ancak ve ancak öğretim dilinin etkili bir biçimde kullanılmasına bağlıdır. Okuduğunu veya dinlediğini anlayamayan; bilgi, düşünce ya da duygularını sözlü veya yazılı olarak anlatamayan bir öğrencinin okulunda başarılı olması da beklenemez (Tekin, 1980). Buna göre; özellikle ilköğretimde bütün derslerin temelini Türkçe öğretiminin oluşturduğu dikkate alındığında, başta Türkçe öğretmenleri olmak üzere, birinci kademedен itibaren eğitim sisteminde görev alan tüm öğretmenlere büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu bağlamda, ana dilinde yetkinliğe ulaştıkça düşünce yapısı, yorum gücü gelişen, duygu ve beğeni inceliği kazanan; ulusal ve evrensel kültür birikimini algılamaya başlayarak kimliğini geliştiren bir öğrenci, öteki dersleri de büyük ölçüde başaracaktır (Sever, 2000). Bunun yanı sıra, Kavcar, Oğuzkan ve Sever (1995)'in de vurguladığı gibi, Türkçe dersinin diğer bütün derslerle ve öğrencinin ilerideki eğitim ve iş hayatıyla doğrudan ilişkili olması, Türkçe öğretiminin önemini ortaya koymaktadır.

Tüm bu açıklamaların ışığında bu araştırmanın temel amacı Türkçe öğretmenlerinin derslerinin öğretiminde kullandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin görüşlerini incelemektir. Bu temel amaç doğrultusunda şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Öğretmenler, dersin öğretiminde kullanacakları yöntem-teknığe nasıl karar vermektedir?
2. Öğretmenlerin kullanmayı tercih ettikleri yöntem-teknikler hangileridir?
3. Öğretmenlerin kullanmaktan kaçındıkları yöntem ve teknikler hangileridir?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma ile ilköğretim okullarında görev yapmakta olan Türkçe öğretmenlerinin uygulamakta oldukları öğretim stratejileri ile öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin görüşleri alınması amaçlandığından, çalışma araştırma nitel araştırma olarak desenlenmiştir. Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama araçlarının kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik bir sürecin izlendiği araştırma desendir (Yıldırım ve Şimsek, 2005).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırma evrenini Aydın ili merkezindeki ilköğretim okullarında çalışan Türkçe öğretmenleri oluşturmaktadır. Aydın İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Şube Müdürlüğünden Aydın ili merkez ilköğretim okullarında çalışmakta olan Türkçe öğretmenlerinin sayıları alınmıştır. Buna göre Türkçe öğretmeni sayısı toplam 92'dir. Araştırmanın çalışma grubunun oluşturulmasında kolay ulaşılabilir örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Okul müdürleri ile gerçekleştirilen ön görüşmeler ardından okulda görev yapmakta olan Türkçe öğretmenlerin listesine ulaşılmıştır. Bu listeden yola çıkılarak araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğretmenler ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Alt, orta ve üst sosyo-ekonomik düzeyden 6 okul belirlenerek bu okullarda görev yapmakta olan Türkçe öğretmenlerine çalışmanın amacı açıklanmıştır. Gönüllü olan toplam 13 Türkçe öğretmeni ile görüşülmüştür.

Veri Toplama Araçları, Verilerin Toplanması ve Analizi

İlköğretim okullarında görev yapmakta olan Türkçe öğretmenlerinin derslerinin öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin bilgi ve farkındalık düzeyini belirlemeyi hedefleyen "yarı yapılandırılmış" bir görüşme formu hazırlanmıştır. Eğitim Programları ve Öğretim A.B.D.'da görev yapmakta olan beş öğretim elemanının görüşü alınarak son biçimi verilen form toplam altı sorudan oluşmaktadır.

Tablo 1. Çalışma grubunun özellikleri

Branş	Cinsiyet	Kıdem	Mezuniyet
T ₁	Erkek	8	Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili Edebiyatı Bölümü
T ₂	Kadın	8	Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
T ₃	Kadın	26	Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
T ₄	Erkek	30	Eğitim Enstitüsü (Açıköğretim ön lisans) TDE Bölümü.
T ₅	Erkek	12	Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
T ₆	Kadın	20	Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili Edebiyatı Bölümü
T ₇	Kadın	21	Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü
T ₈	Erkek	1	Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü
T ₉	Kadın	12	Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü
T ₁₀	Erkek	12	Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili Edebiyatı Bölümü
T ₁₁	Erkek	9	Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili Edebiyatı Bölümü
T ₁₂	Kadın	3	Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü
T ₁₃	Kadın	16	Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü

Öğretmenler ile görüşmeler araştırma ekibi tarafından okullarda, okul yönetimi tarafından uygun görülen yerlerde (öğretmenler odası, derslik, bilgisayar odası) gerçekleştirilmiştir. Her bir görüşme ortalama 20 dk sürmüştür. Görüşmeler sırasında ses kayıt cihazı kullanılmamış, araştırmacılar tarafından notlar alınarak kayda geçirilmiştir.

Araştırma sürecinde elde edilen verilerin analizinde, nitel veri analizi yöntemlerinden olan içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirmekte ve önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına olanak tanımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). İçerik analizi için veriler, bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Daha sonra ham veri metinleri, yarı yapılandırılmış görüşme formlarında yer alan sorular doğrultusunda gruplandırılmıştır. Gruplandırılmış bu metinler üzerinde içerik analizleri gerçekleştirilmiştir. Kod, tema ve kavramlara ulaşılmış ve her bir alt amaç oluşturulan bu kod ve temalar ışığında açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini artırıcı bir önlem olarak, bu araştırmanın raporlaştırılmasında, bireylerin nasıl belirlendiği, veri toplama araçları, verilen nasıl analiz edildiği, sonuçlara nasıl ulaşıldığı vb. konularla ilgili ayrıntılı açıklamalara yer verilmiştir. Araştırmanın raporlaştırılması aşamasında, katılımcılar için T₁, T₂...şeklinde kodlar kullanılarak katılımcı isimleri gizlenmiş; görüşmelerden birebir alıntılar yapılarak güvenilirlik artırılmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Görüşme metinlerin analizi sonucunda elde edilen bulgular aşağıda başlıklar halinde ele alınmıştır.

Dersin Öğretiminde Kullanacak Yöntem-Tekniğe Karar Verme Sürecine İlişkin Öğretmen Görüşleri

Dersin işlenişinde kullanılacak yöntem-tekniğe karar verme süreci açısından öğretmen görüşleri incelendiğinde; görüşlerin konu, sınıfın genel atmosferi ve kılavuz kitap temaları altında toplandığı görülmektedir.

Türkçe öğretmenlerinin yedisi konuya göre yöntem ve tekniğe karar vermektedirler. Öğretmenlerin, okuma ve yazma becerilerini öğretimi sürecinde sözlü ve yazılı anlatımı geliştirici yöntemleri, dilbilgisi konularında ise daha çok öğretmen merkezli yöntemleri tercih ettikleri görülmektedir.

Üç öğretmen dersin işlenişindeki yöntem seçimini kılavuz kitap doğrultusunda belirlerken, üç öğretmen sınıf atmosferi ve öğrenci düzeyine göre belirlediklerini ifade etmişlerdir. Dersin işleniş sırasında yaşanan olaylar, öğrencilerden aldıkları dönütler ve öğrenci düzeyine göre yöntem ve

teknîği zaman zaman değiştirdiklerini dile getirmişlerdir. Öğretmenlerin konuya ilişkin görüşlerinden örnekler aşağıda verilmiştir:

T₆: Sınıfın durumu, konu özellikleri ve ders günü yaşanan atmosfere göre dersi işlemede seçeceğim yolu belirlerim.

T₁₀: Derse hazırlıklı geliniyorsa, öğrenci ortamı, sınıfın algılama kapasitesi, o haftaki konuyu ve hedef davranışları inceliyorum. Örneğin 1. sınıfta şiir dinletisi izlettim, su ile ilgili. Kaynaklar, gazete, dergilerden kestiklerimi getirdim. Çocuklar görselle ilgileniyor. 3 sınıfta ard arda derse giriyorum. 1. sınıfta yaptığım hatayı ya da kötü olduğunu düşündüğün şeyi tekrarlamıyorum. Ders anlatırken arada farklı konulara geçiyorum. Sohbet eder gibi. İlgi topluyorum. Aslında yaptığım yine dersle ilgili ama onlar fark etmiyor.

T₉: İlk olarak kitabın belirlediği yönteme güveniyorum. Onu takip ediyorum. ancak bazı zamanlarda öğrencilere yabancı geliyor etkinlikler. Öğrenci seviyesi, okulun durumuna bakıyorum böyle zamanlarda. Tabi benim tecrübesizliğim de etkili oluyor kimi etkinliklerin işleyip işlememesinde, ben de henüz deniyorum bir çok yöntemi. Örneğin canlandırma yöntemi öğrenciler için de yeni, benim de ilk denemelerim zorlanıyorum o yüzden.

Yukarıdaki ifadelerden öğretmenleri ders sürecinin yönlendirdiği ve buna göre yöntem ve tekniklerini belirledikleri anlaşılmaktadır. Ancak bunun yanında öğrenme-öğretme sürecinin düzenlenmesini kılavuz kitapta belirtilenlerle sınırlı olarak değerlendiren öğretmenler de bulunmaktadır. Aşağıda bu öğretmenlerin görüşlerinden örneklere yer verilmiştir:

T₁: Konunun özelliğine göre ders işlerken izleyeceğim yolu seçerim. Ayrıca yeni programda kılavuz kitaplar zaten yol gösterici olduğu için, kılavuzlardan yararlanıyorum.

T₃: Öğretmen kılavuz kitabın rehberliğinde ders işliyorum. Kılavuz kitap yeterince rehber oluyor zaten.

T₁₂: Etkinliklere göre. Kitaptaki etkinliklere göre. En uygunu hangisi ise onunla. Tek bir yöntem kullanmıyorum. Eskiden düz anlatım, okuma, soru cevaptı. Şimdi ise birden fazlasını kullanıyoruz.

T₁₃: eskiden günlük plan yaparken belirlerdik. Şimdi bunlar hazır geliyor. Aslında derste ne yapacağımızı öğrenciler ve konu belirliyor. Biz sadece uygulayıcıyız.

Araştırmanın çalışma grubu içerisinde yer alan 13 Türkçe öğretmeninden yedisi dersin öğretimine başlarken “örnek metinlerden yararlandıklarını ve bu metinleri güncel olaylardan ya da yaşamdan seçtiklerini ifade etmişlerdir. Üç öğretmen dersi soru-cevap tekniği kullanarak işlediğini, bu yolla öğrenci katılımını sağladığını ifade ederken, bir öğretmen kavram haritalarından yararlandığını belirtmiştir. Çalışmaya katılan 13 öğretmenden üçü drama yönteminden, biri ise pandomim tekniğinden sıklıkla yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Genellikle öğrenci etkinliğine dayalı yolları tercih ettiklerini ifade eden Türkçe öğretmenlerinden biri (T₁₂) konuya ilişkin düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

T₁₂: Öğrencilerin derse dikkatini çekecek, yoğunlaşmalarını sağlayacak etkinlikler yaparız. Günlük yaşamdan hikâyelerle anlatmaya çalışıyoruz. Etkinliğe göre yöntem seçiyoruz. Örneğin kelimenin anlamını bulurken beyin fırtınasından yararlanıyoruz. Tiyatral konularda drama, rol oynamayı kullanıyorum. Bu daha iyi anlamalarını sağlıyor. Soru-cevap yöntemini kullanıyorum.

Öğretmenlerin Yöntem-Teknikleri Kullanma Sürecine İlişkin Hisleri

Öğretmenlerin, öğrenme-öğretme sürecinin desenlenmesi sürecinde kullanmayı tercih ettikleri yöntem ve teknik olup olmadığına ilişkin elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir. Öğretmen görüşleri öğretmen gözüyle değerlendirme ve öğrenci gözüyle değerlendirme temaları altında toplandığı görülmektedir. Türkçe öğretmenlerinin örnek metinle anlatma, tartışma, soru-cevap, beyin fırtınası, drama gibi yöntem ve tekniklerinden sıklıkla yararlandıkları görülmektedir. Öğretmen algıları genel olarak incelendiğinde; öğretmenlerin bu yöntem ve teknikleri kullanırken kendilerini daha rahat ve yetkin hissettikleri düşünülebilir. Öğretmenlerin görüşlerinden örneklere aşağıda yer verilmiştir:

T₂: Kendimi en rahat hissettiğim konuyu anlatırken kısa hikâyelerle örneklemeler yöntemidir. Bunun dışında araştırma (öğrenciyi araştırmaya sevk etme), anlatma (örneğin Mimar Sinan'ın hayatı) ve beyin fırtınası yöntemlerini kullanırım. Örneğin sevgi konusunu örnek olarak verip öğrencilerin sevgi konusu ile ilgili beyin fırtınası yapmalarını isterim.

T₆: Grup çalışması yönteminde kendimi rahat hissediyorum. Örneğin sözlük çalışması yaparken gruplar oluşturmayı çok sık kullanıyorum. Sözlük çalışması yapacakları zaman öğrenciler grupça birbirlerini destekliyorlar. Sözlük getirmeyen arkadaşlarıyla paylaşım yaşıyorlar. Ayrıca dramatize yöntemini kullanarak kalıcı eğitim meydana geliyor.

T₁₁: Dilbilgisinde yazı tahtasını kullanıyorum. Tamlayan-tamlanan anlatırken görsellerden yararlanıyorum. Projeksiyondan da şekillerle anlatıyorum. Beyin fırtınası, tartışma kullanıyorum. Belki de en çok dramayı kullanıyorum. Empati kurmayı sağlıyoruz.

T₃: Kendimi en rahat hissettiğim yöntem soru cevap yöntemi ve öğrenci merkezli yöntemdir.

Öğretmen görüşleri incelendiğinde; öğretmenlerin tamamının (N=13) öğrencilerin derse aktif katılımı sağlama amacı ile soru-cevap tekniğini kullandığı görülmektedir. Bir Türkçe öğretmeni (T₁₀) ise dersin bölümlerine göre yöntemleri ayırarak dilbilgisi konularında görsel materyallerle destekli düz anlatım yönteminden yararlandığını, sözlü ve yazılı anlatım çalışmalarında ise tartışma, beyin fırtınası ve drama etkinliklerinden yararlandığını ifade etmiştir. Bir öğretmen ise (T₁₃) düz anlatımı, disiplinler arası yaklaşımlardan yararlanarak kullandığını belirtmiştir. Bir öğretmen ise (T₈) öğretim teknolojilerinden daha çok yararlanmak istediğini belirtmiştir.

Öğretmenlerin Derslerde Kullandıkları ve Kullanmaktan Kaçındıkları Yöntem ile Tekniklere İlişkin Öğretmen Görüşleri

Türkçe öğretmenlerine öğrenme öğretme sürecinin desenlenmesi sırasında kullanıma en elverişli yöntem/tekniklerin hangileri olduğu sorulduğunda hiçbir öğretmenin tek bir yöntem/teknikten bahsetmediği görülmektedir. Altı öğretmen kullandıkları yöntem/teknikleri sıralarken drama yöntemini, yedi öğretmen tartışma ve anlatma yöntemleri ile soru-cevap tekniğini kullandığını ifade etmiştir. Bir öğretmen ise (T₃) özellikle dilbilgisi derslerinin öğretmen merkezli işlenmesi gerektiğini dile getirmiştir.

T₁: Türkçe dersinin öğretimi drama, karşılıklı konuşma ve tartışma yöntemlerinin kullanımına elverişlidir.

T₄: Türkçe dersinin öğretimi etkinlik yönteminin kullanımına daha elverişli diye düşünüyorum. Ayrıca dramatize (bizzat yaşatma) yönteminin de elverişli olduğunu düşünüyorum.

T₅: Türkçe dersi ifade dersidir. Yazılı ve sözlü ifadelerin kullanıldığı ders olan Türkçe dersinde anlatım, soru-cevap ve dramatizasyon yöntemleri kullanışıdır.

T₆: Türkçe dersi soru-cevap, düz anlatım, grup çalışması çoklu zeka ve dramatize yöntemlerinin uygulanmasına uygundur.

T₁₂: Buluş yoluyla öğretim. Beyin fırtınası, rol oynama, drama, tartışma yöntemi.

Öğretmenlerin derslerinde çeşitli olanaksızlıklar ya da sınırlılıklar nedeni ile kullanmaktan kaçındıkları yöntem ve teknik olup olmadığına ilişkin araştırma sorusuna ait bulgular yine Türkçe öğretmenlerinin algıları ışığında ayrı ayrı tartışılmıştır. Öğretmen yanıtlarının fiziksel olanaksızlıklar, öğrenci düzeyine uygunluk temaları altında toplanabileceği görülmektedir. Fiziksel olanaksızlıklar başlığı incelendiğinde elde edilen bulgular şöyledir. Türkçe öğretmenlerinin ifadeleri genel olarak çok gerekli olmasına karşın zaman yetersizliği nedeni ile sözlü ve yazılı anlatım çalışmalarına yeterince yer verilemediği, sınıfların kalabalık olması nedeni ile öğrenci merkezli birçok etkinliğin yapılamadığı dile getirilmiştir. Üç öğretmen ise, diğer ifadelere katılmakla birlikte kimi yöntem ve tekniklerinin öğrenci düzeyine uygun olmaması, öğrenci gereksinimini karşılaması ya da öğrencinin bu yönde bir gereksiniminin olmaması nedeni ile uygulanmadığını ifade etmişlerdir.

Kalabalık sınıflarda öğrenci düzeylerinin çok farklı olmasından kaynaklanan nedenlerden dolayı “okuduğunu anlama” çalışmasını yapamamaktan söz eden öğretmenlerin bu konudaki düşüncelerine aşağıda yer verilmiştir:

T₁₀: Çocukların birikimleri ile ders seviyeleri örtüşmediği durumlarda iş çok zor. Siz orada okuduğunu anlama çalışması yapamazsınız. Öğrenci niteliği önemli, bir de sınıflar derse uygun materyallerle donatılı olmalı.

T₁₂: Probleme dayalı ve proje tabanlı öğretim çok zor. Her öğrencinin seviyesi bir değil. Öğrenciler proje basamaklarını tam kavrayamayabilir. Hem de masraflı. Bu nedenle uygulayamıyorum.

T₇: Diyelim ki, eleştirel okuma, onu yapıyoruz. Öğrenci çoksa herkese söz hakkı veremiyoruz. Herkesi kontrol edemiyoruz. Bizi en çok etkileyen sınıfların kalabalıklığı. Örnek incelemede öğrencinin kalkması gerek tahtaya. Öğrenci tahtada soru çözüyor. Ama kalabalık sınıflarda öğrencin aktif olması ve öğrenciyi kontrol zorlaşıyor.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulgularına genel olarak bakıldığında; öğretmenlerin Türkçe dersi öğretim programının uygulanması sürecinde yöntem ve teknik seçimine içeriğe göre karar verdikleri görülmektedir. Öğretmenler; dilbilgisi konularının işlenmesi sırasında öğretmen merkezli yöntem ve tekniklerden yararlanırken, okuma etkinliklerinde öğrenen merkezli yöntem ve tekniklere yer verdiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle soru-cevap tekniği ve drama yöntemi öğretmenler tarafında sıklıkla kullanılmaktadır. Türkçe öğretimi, öğrencilere çok yönlü becerilerin kazandırılmasını amaçlayan bir öğretim sürecini kapsamaktadır. Bu nedenle, ilköğretimde Türkçe öğretimiyle ilgili çalışmaların verimli olabilmesi için öğretmenlerin Türkçe dersiyile ilgili çalışmalar sırasında birden fazla ve çeşitlilik arz eden yöntem ve tekniklere başvurması gerekmektedir (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1995). Eldeki araştırma bulgularına bakıldığında; öğretmenlerin anlatım, soru-cevap, drama ve rol oynama gibi yöntem ve tekniklerden yararlandıkları görülmektedir. Çalışma grubu içerisinde yer alan 13 Türkçe öğretmeninden yedisi dersin öğretimine başlarken “örnek metinlerden yararlandıklarını ve bu metinleri güncel olaylardan ya da yaşamdan seçtiklerini ifade etmiştir. Üç öğretmen dersi soru-cevap tekniği kullanarak işlediğini, bu yolla öğrenci katılımını sağladığını ifade ederken bir öğretmen kavram haritalarından yararlandığını belirtmiştir. Gökçe (2004) ilköğretim öğretmenlerinin, öğrencileri aktif hale getirmek için, soru-cevap, tartışma, grup çalışmaları, sınıf içi uygulamalı

çalışmalar, okuma-yazma etkinlikleri, problem çözme, proje ve ev ödevleri üzerinde durdukları ifade etmiştir. Bu çalışmaların birbirine paralel olduğu düşünülebilir. Ayrıca çalışmaya katılan 13 öğretmenden üçü drama yönteminden, biri ise pandomim tekniğinden sıklıkla yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Taşkaya ve Muşta (2008) tarafından yapılan araştırmada da, sınıf öğretmenlerinin Türkçe dersinde başta soru-cevap olmak üzere drama, düz anlatım, rol yapma ve tartışma yöntem ve tekniklerini kullandıkları ortaya konulmuştur. Özer (2002)'in yaptığı araştırmada da ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin Türkçe öğretiminde en çok soru-cevap, düz anlatım ve dramatizasyon yöntem/tekniklerini kullandıkları belirlenmiştir. Bu durumda, söz konusu araştırma sonuçları ile eldeki çalışmanın sonuçlarının benzer nitelikte olduğu ve birbirini desteklediği söylenebilir.

Genel olarak alanyazın incelendiğinde Türkçe öğretmenlerinin derslerde kullanabilecekleri başlıca yöntemler; çözümlenme, bireşim, anlatma, tartışma, gösterip yaptırma ile gözlem ve inceleme olarak sıralanmaktadır (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1995; Demirel, 2003). Demirel (2003) de anlatım yönteminin Türkçe öğretiminde en çok kullanılan üç yöntemden biri olduğunu belirtmiştir. En çok kullanılan diğer yöntemler ise gösterip yaptırma ve tartışma yöntemleridir. Taşkaya ve Muşta (2008) ise Türkçe öğretiminde yöntem seçerken kesin bir ayırım yapılmadığına dikkat çekmekte; Türkçe dersinde genel öğretim yöntemlerinin tamamına yakınının rahatlıkla kullanılabileceğini ve bu yöntemleri Türkçe dersine uygun hale getirmeleri gerektiğini vurgulamaktadırlar.

Dersin işlenişinde kullanılacak yöntem-tekniğe karar verme süreci açısından öğretmen görüşleri incelendiğinde; Türkçe öğretmenlerinin çoğunluğunun kullanacağı yöntem ve tekniğe karar verirken konunun (içeriğin) etkili olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra öğretmenler yöntem ve teknik seçiminde hedef-davranışlara, sınıf atmosferine ve öğrenci düzeyine de dikkat etmektedirler. Özer (2002) tarafından gerçekleştirilen araştırmada da sınıf öğretmenlerinin büyük çoğunluğu, Türkçe öğretiminde yöntemleri konunun içeriğine, öğrenci ilgilerine ve konunun hedeflerine göre tespit ettiklerini söylemişlerdir. Bu bağlamda her iki araştırmanın bulguları birbirini destekler niteliktedir. Taşkaya ve Muşta (2008)'nin yaptığı çalışmada ise, öğretmenler yöntem ve teknik tercihlerini, öğrenci katılımını arttırmaya olanak sağlayan yöntem ve tekniklerden yana kullandıklarını ifade etmişlerdir. Eldeki araştırmada ise öğretmenler öğrenci katılımını sağlamak amacı ile dersi soru-cevap tekniğinden yararlanarak işlediklerini dile getirmişlerdir. Fidan (1997) tarafından yapılan bir araştırmada da, öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerinde en çok soru-cevap tekniği ve anlatım yöntemini kullandığı ortaya konulmuştur. Buna göre; ilgili çalışma sonuçlarının, eldeki araştırma sonuçlarına paralel olduğu söylenebilir.

Türkçe öğretmenlerinin, derslerinin öğretimi sırasında kullanıma en elverişli yöntemlerin hangileri olduğu konusunda genel olarak drama yöntemini, tartışma, soru-cevap ve anlatma yöntemlerini tercih ettikleri tespit edilmiştir. Öğretmenlerinin gerek sınıf ortamının uygunluğu gerekse uygulama yeterliklerine olan inançlarından yola çıkarak uygularken kendilerini en rahat hissettikleri yöntem ve tekniklere bakıldığında; örnek metinle anlatma, tartışma, soru-cevap, beyin fırtınası ve drama yöntem ve teknikleri dikkatleri çekmektedir. Öğretmenler bu yöntem ve teknikleri kullanırken kendilerini daha rahat ve başarılı hissetmektedir. Saracaloğlu ve arkadaşları (2008) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada da Türkçe öğretmenlerinin en çok kullanılmasını önerdikleri yöntem ve teknikler beyin fırtınası, soru-cevap, tartışma, gösterip yaptırma ve rol oynama şeklinde sıralanmaktadır. Bu bağlamda ilgili araştırmaların bulguları birbirleriyle örtüşmektedir.

Türkçe öğretmenlerinin derslerinde çeşitli olanaksızlıklar ya da sınırlılıklar nedeni ile kullanılmaktan kaçındıkları yöntem ve tekniklerin çok gerekli olmasına karşın zaman yetersizliği, öğrenci düzeyine uygun olmaması ve sınıfların kalabalık olması nedeni ile yeterince kullanılmadığı tespit edilmiştir. Özellikle probleme dayalı öğrenme ve proje tabanlı öğrenme gibi öğrenci merkezli bazı yöntemlerin kullanılmadığını dile getirmişlerdir.

Tüm bu sonuçlar ışığında öğretmenlere temelde yöntem-tekni kavramlarının ayırma ilişkin hizmet içi eğitim programlarının hazırlanması, ilköğretimde öğrencilerin okuma-anlama, dilbilgi ve kompozisyon gibi farklı becerilerinin geliştirilmesini amaçlayan Türkçe ders saatlerinin artırılması, öğretmenlerin yöntem ve teknikleri daha etkin kullanabilmesi için, ilköğretim okullarındaki sınıfların materyal ve donanım bakımından geliştirilmesi, eğitim fakültelerinin Türkçe öğretmenliği bölümlerinde okutulan öğretim ilke ve yöntemleri ile özel öğretim yöntemleri gibi derslerin Türkçe öğretmeni adaylarına daha işlevsel olarak verilmesi ve etkili öğretim yöntem ve tekniklerinin kazandırılmasına yönelik seminer ve çalıştayların düzenlenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aydede, M. N., Çağlayan, Ç., Matyar, F. ve Gülnaz, O. (2005). Fen ve teknoloji öğretmenlerinin kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 1-10
- Aydın, A. (2003). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınevi.
- Bilen, M. (1990). *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: Gelecek Yayıncılık.
- Demirel, Ö. (2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. Öğretme Sanatı*. 7. Baskı. Ankara: PegemA Yayınevi.
- Demirel, Ö. (2003). *Türkçe Öğretimi*. 5. baskı. Ankara: PegemA Yayınevi.
- Demirel, Ö. ve Ün, K. (1987). *Eğitim Terimleri*. Ankara: Şafak Matbaası.
- Erden, M. (1995). *Eğitim Psikolojisi Gelişim- Öğrenme- Öğretme*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Fidan, N. (1997). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Alkım Kitapçılık Yayıncılık.
- Gökçe, E. (2004). İlköğretimde aktif öğrenme sürecine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1, 53-64.
- Karakış, Ö. (2006). *Bazı yükseköğretim kurumlarında farklı öğrenme stillerine sahip olan öğrencilerin genel öğrenme stratejilerini kullanma düzeyleri* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Kavcar, C., Oğuzkan, F. A. ve Sever, S. (1995). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Oğuzkan, A. F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Özer, K. (2002). *İlköğretim 4-5. sınıflarda Türkçe öğretiminde işbirliğine dayalı öğrenme metodunun kullanımına yönelik bir değerlendirme* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taşkaya, S. M. ve Muşta, C. M. (2002). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 7(25), 240-251.
- Saracaloğlu, A. S. (2003). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Yayınlanmamış Ders Notları. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Saracaloğlu, A. S., Yenice, N., Karasakaloğlu, N. ve Gencil, İ. E. (2008). Türkçe ve Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Öğrenme Stilleri, Öğrenme Stratejileri ve Duyuşsal Özellikleri ile Tercih Edilen Öğrenme Strateji, Yöntem ve Teknikleri Arasındaki İlişki. Yayınlanmamış Proje Raporu. Aydın: ADÜ BAP Projesi No: EGF- 04001.
- Saylan, N. ve Yurdakul, B. (2005). İlköğretim program tasarılarının gerektirdiği yapılandırmacı öğretmen özelliklerine sınıf öğretmenleri ile aday öğretmenlerin sahip olma düzeyleri. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 28-30 Eylül 2005.
- Schmeck, R. R. (1988). Individual Differences and Learning Strategies. (Editors: Weinstein, C.E., Goetz, E.T. and Alexander, P.E.) *Learning and Study Strategies*. New York: Academic Press, Inc.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Kuramdan Uygulamaya*. Düzenlenmiş yeni basım. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Sever, S. (2000). *Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Snowman, J. (1986). Learning Tactics and Strategies. (Editors: Phye, G.D. and Andre, T.). *Cognitive Classroom Learning: Understanding, Teaching and Problem Solving*. New York: Academic Press, Inc.
- Şahin, Ç. (2004). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin kullandıkları öğretim stratejileri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(8), Güz.
- Tan, Ş. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Tekin, H. (1980). *Okullarımızda Türkçe Öğretimi*. Ankara: Mars Matbaası.
- Tok, Ş. (2007). Öğretim-Öğrenme Strateji ve Modelleri. *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. (Ed: Doğanay, A.). Ankara: PegemA Yayıncılık, 129-159
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.